

МСПМД (IMAS) 07.11

Перше видання
10 червня 2009 р.
Поправка 3, лютий 2016 р.

Розблокування територій у процесі ленд-реліз

Директор,
Служба ООН з питань протимінної діяльності (UNMAS, ЮНМАС)
1 United National Plaza, 6th Floor
New York, NY 10017
USA

Email: mineaction@un.org
Телефон: +1 (212) 963 0691
Факс: +1 (212) 963 2498
Веб-сайт: www.mineactionstandards.org

Застереження

Цей документ є чинним з дати, позначеної на титульному аркуші. Оскільки Міжнародні стандарти з питань протимінної діяльності (МСПМД (IMAS)) підлягають регулярній перевірці та регулярному перегляду, Користувачам слід звертатися з веб-сайтом проекту МСПМД (IMAS) за адресою: <http://www.mineactionstandards.org/> для підтвердження статусу таких стандартів, або перевіряти їх на веб-сайті UNMAS за адресою: www.mineaction.org

Повідомлення про авторські права

Цей документ Організації Об'єднаних Націй є одним з Міжнародних стандартів з питань протимінної діяльності (МСПМД (IMAS)), і авторські права на нього застережено Організацією Об'єднаних Націй. Ані цей документ, ані витяги з нього не можуть відтворюватися, зберігатися або передаватися в жодній формі, або за допомогою будь-яких засобів, або з будь-якою іншою метою без попередньої письмової згоди Служби ЮНМАС, що діє від імені Організації Об'єднаних Націй.

Цей документ не призначено для продажу.

Директор,
Служба ООН з питань протимінної діяльності (UNMAS, ЮНМАС)
1 United National Plaza, 6th Floor
New York, NY 10017
USA

Email: mineaction@un.org
Телефон: +1 (212) 963 0691
Факс: +1 (212) 963 2498

© UNMAS 2003 – всі права застережено

Зміст

Передмова	iv
Вступ.....	1
Вивільнення (розблокування) земель	2
1. Обсяг	2
2. Нормативні посилання	2
3. Терміни, визначення та зменшення	2
4. Первісна перевірка інформації.....	3
5. Процес вивільнення земель	3
5.1. Загальні положення	3
5.2. Принципи	3
5.3. Безпосередні та побічні докази	4
5.4. Асоціація різновидів небезпеки з районами	5
5.5. Визначення меж небезпечних районів	5
6. Методики збору інформації.....	5
7. Критерії вивільнення земель	5
8. Впевненість у визначених виключених, зменшених та очищених районах	6
8.1. Загальні положення	6
8.2. Всі розумні зусилля.....	6
8.3. Управління якістю	6
9. Документація	7
9.1. Загальні положення	7
9.2. Мінімальні вимоги щодо збору даних/інформації	7
9.3. Звітність.....	8
10. Розробка національної політики та стандартів	8
10.1. Загальні положення	8
10.2. Розробка національної політики щодо вивільнення земель	8
10.3. Розробка національних стандартів щодо вивільнення земель	9
11. Ризик та відповідальність	9
12. Дії після вивільнення земель	10
13. Відповідальність і обов'язки.....	11
13.1. Національний орган протимінної діяльності (НОПМД).....	11
13.2. Організації з розмінування	11
Додаток «А» (Нормативний) (Посилання).....	13
Додаток «В» (Інформативний) Відповідні міжнародні документи	14
Додаток «С» (Нормативний) Система умовних позначень для процесу вивільнення землі	16
Реєстр поправок.....	22

Передмова

Міжнародні стандарти для програм у сфері гуманітарного розмінування були вперше запропоновані робочими групами на міжнародній технічній конференції, яка проходила у Данії у липні 1996 року. Були встановлені критерії для всіх аспектів процесу розмінування, рекомендовані стандарти й узгоджене нове універсальне визначення поняття «очищення/розмінування». Наприкінці 1996 року принципи, запропоновані у Данії, були розвинені робочою групою під керівництвом ООН і з'явилися «Міжнародні стандарти для проведення операцій з гуманітарного розмінування». Перше видання було опубліковане Службою Організації Об'єднаних Націй з питань протимінної діяльності (ЮНМАС) у березні 1997 року.

З того часу область застосування цих початкових стандартів була розширена з метою включення інших елементів протимінної діяльності та відображення змін, внесених до операційних процедур, практики і норм. Ці стандарти були перероблені і перейменовані на Міжнародні стандарти протимінної діяльності (МСПМД (IMAS)), а їх перше видання з'явилося у жовтні 2001 року.

Організація Об'єднаних Націй несе загальну відповідальність за створення умов і сприяння ефективному управлінню програмами протимінної діяльності, з розробкою і підтримкою стандартів включно. Тому Служба ЮНМАС є підрозділом у структурі Організації Об'єднаних Націй, що несе відповідальність за розробку і підтримку стандартів МСПМД (IMAS). Підготовка стандартів МСПМД (IMAS) здійснюється за підтримки Женевського міжнародного центру гуманітарного розмінування.

Робота з підготовки, огляду і перегляду стандартів МСПМД (IMAS) здійснюється технічними комітетами за підтримки міжнародних, урядових і неурядових організацій. Найновішу версію кожного стандарту, разом з інформацією про роботу технічних комітетів, можна знайти за посиланням <http://www.mineactionstandards.org/>. Окремі стандарти МСПМД (IMAS) переглядаються не рідше, ніж раз на три роки для відображення змін, які мають місце у нормах і практиці протимінної діяльності, а також для введення цих змін до міжнародних правил і вимог.

Вступ

Ресурси, потрібні для вирішення проблеми забруднення мінами/ВЗВ, є витратними, обмеженими і дорогими. Справедливо очікувати, що органи влади, агенції, оператори та сторони, або сторони, пов'язані з програмами з проблематики мін/ВЗВ, або залучені до їх виконання, роблять все від них залежне для того, щоб досягти максимальної віддачі від розгорнутих активів з мінімальними затратами та у найкоротший час. Досягнення такої ефективності є значною проблемою, коли йдеться про складний світ забруднення мінами і ВЗВ. Концепція і практика вивільнення земель є головними засобами досягнення таких цілей.

Застосування процесу вивільнення земель складається з запровадження та вдосконалення визначення того, де можуть бути міни/ВЗВ (і де вони не можуть бути) завдяки докладанню всіх розумних зусиль доти, доки не буде доведено з обґрунтованою впевненістю, або що мін/ВЗВ у визначеному районі немає, або, якщо їх присутність було виявлено, то всі вони були знищені або усунені з цієї ділянки.

Природа розумних зусиль, необхідних для здійснення цього процесу, змінюється в залежності від конкретних місцевих обставин і умов, а також від стадії, досягнутої в процесі вивільнення земель, та висновків з інформації, виявленої в міру просування процесу.

Практичні зусилля, як правило, застосовуються шляхом нетехнічного обстеження, яке включає в себе всі відповідні нетехнічні методи, шляхом технічного обстеження та очищення. Хоча для цього процесу досить типовим є просування від нетехнічного обстеження до технічного обстеження, а потім – до очищення, не існує обов'язкової вимоги дотримуватися будь-якої однієї послідовності. Планувальникам, операторам та особам, які приймають рішення, слід постійно стежити за ситуацією, визначаючи всі відповідні джерела інформації, технічні прийоми і методи, застосовуючи їх всюди, де вони є слухними, ефективними і дієвими.

Протягом всього процесу вивільнення земель повинна працювати ефективна система управління інформацією, що забезпечує точний і послідовний збір даних, звітність за цими даними відповідно до форматів та графіків, правильне введення даних до баз даних, і їх аналіз для забезпечення надійної підтримки осіб, які приймають рішення, осіб, які контролюють якість, і інших зацікавлених сторін. Процес вивільнення земель вимагає прийняття рішень в реальних ситуаціях, які часто не є простими, чітко визначеними обставинами. Природа небезпеки, її розподіл багато в чому визначатиме наскільки легко та ефективно можуть або не можуть застосовуватися процеси вивільнення земель. Одночасно, реальний світ пропонує безліч джерел фактичних свідчень, які можуть застосовуватися та які слід застосовувати з метою планування, визначення пріоритетів, прийняття рішень і перевірки обґрунтованості подібних рішень. Органи влади і відомства мають активно визначати, отримувати доступ до джерела даних, інформації та аналізу для підтримки процесу вивільнення земель та відповідно застосовувати все перелічене вище.

Найпоширенішим джерелом реальної достовірної інформації є джерело, виявлене під час технічних операцій, а саме - виявлення предметів, що репрезентують реальну небезпеку під час робіт з технічного обстеження або очищення /розмінування. Цінність подібних даних неможливо переоцінити, тому організаціям, які проводять технічне обстеження і очищення, слід поставитися до них з найбільшою турботою і увагою. Слід проводити роботу спрямовану не тільки на збирання, реєстрацію та складання звітів стосовно того, «що і де було знайдено»; окрім цього, органам влади та агенціям слід переконатися в тому, що таку інформацію буде проаналізовано з метою надання допомоги у виявленні тенденцій, схем, або інших характеристик, які можуть допомогти особам, відповідальним за прийняття рішень, приймати обґрунтовані і дієві рішення, і посилити впевненість в процесі вивільнення земель. Якщо дані вказують на недоліки в процесі вивільнення земель, їх слід використовувати для забезпечення безперервного вдосконалення процедур, практики і політики.

МСПМД (IMAS) 08.10. Нетехнічне обстеження надає керівні матеріали щодо принципів нетехнічного обстеження, проведення нетехнічного обстеження, включаючи й те, як землі можуть вивільнитися за допомогою нетехнічного обстеження;

МСПМД (IMAS) 08.20. Технічне обстеження надає керівні матеріали щодо принципів технічного обстеження, проведення технічного обстеження, включаючи й те, як землі можуть вивільнитися за допомогою технічного обстеження;

МСПМД (IMAS) 09.10 Вимоги до очищення/розмінування: тут сформульовано вимоги до очищення та вивільнення земель за допомогою очищення;

МСПМД (IMAS) 09.11 Очищення зони бойових дій: тут сформульовано вимоги щодо очищення зони

бойових дій і вивільнення земель за допомогою очищення зони бойових дій.

Вивільнення (розблокування) земель

1. Обсяг

В цьому стандарті наведено рекомендації та встановлено мінімальні вимоги, які дозволяють розробити національну політику вивільнення (розблокування) земель та окреслити широке коло обов'язків та зобов'язань Національної організації з протимінної діяльності (НОПМД), організацій з розмінування та залучених агенцій.

2. Нормативні посилання

Перелік нормативних посилань наводиться в Додатку «А». Нормативні посилання є важливими документами, які згадуються в цьому стандарті та які становлять частину положень цього стандарту.

3. Терміни, визначення та скорочення

Повний глосарій всіх термінів, визначень і скорочень, що використовуються в серії стандартів МСПМД, наводиться в стандарті МСПМД 04.10.

У серії стандартів МСПМД, слова 'shall' («має», «зобов'язаний»), 'should' («належить», «потрібно», «слід») і 'may' («може») використовуються для позначення бажаного ступеню забезпечення відповідності. Це вживання відповідає термінології, що використовується у стандартах і керівних принципах ISO:

- a) слово 'shall' («має», «зобов'язаний») використовується для зазначення вимог, методів або специфікацій, які повинні застосовуватися для того, щоб відповідати стандартів;
- b) слово 'should' («належить», «потрібно», «слід») використовується для зазначення бажаних вимог, методів або специфікацій; та
- c) слово 'may' («може») використовується для зазначення можливого методу або способу дії.

Термін **«Вивільнення (розблокування) земель»** описує процес застосування всіх розумних зусиль для виявлення, визначення, і усунення будь-якої наявності та підозри на наявність мін/ВЗВ шляхом нетехнічного обстеження, технічного обстеження та/або очищення/розмінування. Критерії «всіх розумних зусиль» будуть визначені НОПМД.

Термін **«Національний орган протимінної діяльності (НОПМД)»** означає урядову організацію, частіше за все – міжвідомчий комітет в країні, яка постраждала від мін/ВЗВ, на який покладено відповідальність за регулювання, управління і координування питань протимінної діяльності.

Примітка: За відсутності НОПМД, може виявитися необхідним та доречним для ООН або іншого визнаного міжнародного органу взяти на себе деякі або всі згадані обов'язки, та виконувати деякі або всі функції ЦЗР (центрів з розмінування) або, рідше, функції НОПМД.

Термін **«Підозрюваний небезпечний район» (ПНР)»** стосується району, щодо якого є обґрунтована підозра про забруднення мінами/ВЗВ на підставі побічних доказів наявності мін/ ВЗВ.

Термін **«Підтверджена небезпечна територія (ПНТ)»** означає територію, де наявність забруднення мінами/ВЗВ було підтверджено на підставі безпосередніх доказів присутності мін/ВЗВ.

Термін **«Нетехнічне обстеження»** стосується збору та аналізу даних щодо наявності, типу, розподілу і навколишнього середовища забруднення мінами/ВЗВ без використання технічних засобів, для кращого визначення місць забруднення мінами/ВЗВ, а також місць, де такого забруднення немає, а також з метою надання допомоги в складанні пріоритетів в процесі вивільнення земель і в процесі прийняття рішень з врахуванням доказів.

Термін **«Технічне обстеження»** стосується збору та аналізу даних щодо наявності, типу, розподілу і навколишнього середовища забруднення мінами/ВЗВ з використанням технічних засобів, для кращого визначення місць забруднення мінами/ВЗВ, а також місць, де такого забруднення немає, а також з метою надання допомоги в складанні пріоритетів в процесі вивільнення земель і в процесі прийняття рішень з

врахуванням доказів.

Термін «**Очищення/розмінування**» в контексті протимінної діяльності стосується завдань або дій, які забезпечують видалення та/або знищення всіх небезпек від **мін** та **ВЗВ** з позначеного району на визначену глибину.

Термін «**Всі розумні зусилля**» описує те, що вважається мінімально прийнятним рівнем зусиль для виявлення та документування забруднених територій або усунення **мін/ВЗВ**, або підозри на наявність **мін/ВЗВ**. Вважається, що всі розумні зусилля вже було докладено тоді, коли застосування додаткових ресурсів вважається не виправданим у порівнянні з очікуваними результатами.

«Виключена земля/площа» (м²)

Певна площа, на якій показано відсутність доказів мінування мінами/ВЗВ після проведення нетехнічного обстеження ПНР/ПНТ.

«Зменшена земля/площа» (м²)

Певна площа, яка не містить слідів забруднення мінами/ВЗВ, згідно з проведеним технічним обстеженням ПНР/ПНТ.

Розмінована/Очищена територія» (м²)

Визначена територія, очищена за допомогою видалення та/або знищення всіх визначених небезпек від **мін** та **ВЗВ** з визначеного району на визначену глибину.

Суббоеприпаси, що не вибухнули, включаються до **ВЗВ**, і тому не розглядаються окремо.

4. Первісна перевірка інформації

Видалення надлишкових, невірних або дубльованих записів про небезпечні зони в базах даних за допомогою сортування або аналізу існуючих даних є важливим заходом, хоча він і не є складовою частиною процесу вивільнення земель. Там, де обґрунтовано, такі записи слід об'єднувати або виправляти, в залежності від обставин. Окрім того, у міру необхідності необхідно проводити перегляд старих небезпечних зон в базах даних та повторне обстеження районів за необхідності. Подальші рекомендації містяться в МСПМД (IMAS) 05.10.

5. Процес вивільнення земель

5.1. Загальні положення

Вивільнення земель є процесом прийняття рішень, заснованих на фактах; це допомагає визначити з упевненістю, яка ділянка землі вимагає подальших дій, а яка – ні. Цей процес включає в себе виявлення небезпечних територій, вилучення землі шляхом нетехнічного обстеження, зменшення землі шляхом технічного обстеження та очищення землі, фактично забрудненої мінами/ВЗВ.

5.2. Принципи

Під час розробки національного процесу вивільнення земель слід застосовувати наведені далі принципи:

- a) Будь-яка нова інформація, пов'язана із забрудненням, має оцінюватися на підставі доказів, зібраних за допомогою нетехнічного та/або технічного обстеження, а також на підставі аналізу будь-яких існуючих даних, пов'язаних з відповідною ділянкою/територією. Нова інформація, в якій немає виявлених доказів забруднення мінами/ВЗВ певної території, і яка не веде до утворення або ПНР або ПНТ, не дає підстав для її реєстрації з метою виключення землі;
- b) Небезпечні зони мають ділитися на підозрювані небезпечні райони (ПНР) і підтверджені небезпечні території (ПНТ) на підставі наявної та достовірної інформації, в залежності від того, чи є докази побічними або безпосередніми для кожної небезпеки. Території лише з побічними доказами присутності **мін/ВЗВ** мають відноситися до підозрюваних небезпечних районів (ПНР). Території з наявністю безпосередніх доказів присутності **мін/ВЗВ** мають відноситися до підтверджених небезпечних територій (ПНТ).

- c) Недоступні райони, або райони з обмеженою наявною інформацією, не слід за замовчуванням фіксувати як ПНР. ПНР слід реєструвати в базі даних лише за наявності достатніх доказів для обґрунтування такої реєстрації. Інші процеси для роботи з недоступними районами, або з районами з обмеженою інформацією можуть розроблятися НОПМД.
- d) Оскільки страх можливого забруднення мінами/ВЗВ може змусити людей уникати певних районів, страх сам по собі не є вагомим доказом забруднення. Страх має підтверджуватися іншими доказами, перш ніж район буде оголошено ПНР або ПНТ.
- e) Вирішуючи питання ПНР/ПНТ, слід вдаватися до стратегії зростаючого реагування (graduated response). Така стратегія, як правило, віддає перевагу обстеженню перед очищенням/розмінуванням. Іноді можуть виникати ситуації, коли відповідним буде перехід безпосередньо до очищення, але таке реагування не має бути позицією за замовчуванням. Процес, як правило, має проходити послідовно всі або деякі етапи нетехнічного обстеження, технічного обстеження та очищення доти, доки не буде усунуто підозру або не буде виявлено забруднення мінами/ВЗВ у даному пункті. Конкретні заходи не обов'язково мають виконуватися згідно з будь-якою фіксованою послідовністю; вони мають визначатися на підставі місцевих обставин і умов.
- f) Ефективне застосування процесу вивільнення земель буде означати, що район, який залишився під очистку, буде краще визначено, що, відповідно, призведе до більш продуктивного застосування засобів очищення/розмінування. Очищення саме по собі є процесом збору інформації, що веде до більш повного визначення забрудненої зони, і дає можливість здійснювати продуктивний процес прийняття рішень щодо того, коли слід припинити очищення/розмінування. Вимоги до очищення/розмінування визначено в стандарті МСПМД (IMAS) 09.10.
- g) Земля може бути оголошена виключеною, зменшеною та/або переданою в користування після очищення/розмінування тільки в тому випадку, коли вона визнається безпечною для користування після здійснення достовірного, належним чином документально зафіксованого, заснованого на доказах процесу.
- h) Участь місцевих жителів, як чоловіків, так і жінок, має повністю використовуватися на основних етапах процесу вивільнення земель з метою забезпечити використання цих земель після передачі.
- i) ПНР/ПНТ, які одержали оцінку як такі, що мають невеликий вплив на громаду, не слід виключати чи іншим чином вивільняти на підставі лише незначності впливу. Таким районам слід присвоїти низький пріоритет.
- j) Землю можна буде зняти з підозри щодо наявності забруднення мінами або суббоеприпасами, хоча підозра про присутність інших ВЗВ все ще може зберігатись. Можуть знадобитися додаткові заходи для впевненого встановлення того, що земля вільна від усіх видів небезпечного забруднення.

5.3. Безпосередні та побічні докази

Представники НОПМД мають узгодити критерії визначення ПНР та ПНТ з врахуванням місцевих обставин та в контексті аналізу місцевої проблематики мін/ВЗВ. Приклади побічних та безпосередніх доказів, окрім усього іншого, можуть включати в себе:

а) Побічний доказ (ПНР)

- Потенційно родюча земля не обробляється
- Усні повідомлення від місцевого населення/колишніх учасників бойових дій
- Документація щодо мін/ВЗВ, надійність якої залишається під сумнівом, або яка не оцінювалася
- Аналіз інших відомих забруднених районів, тактичних та історичних джерел
- Колишні райони бойових дій
- Докази, отримані від раніше проведених обстежень, які не підтверджено безпосередніми доказами наявності забруднення
- Несчасні випадки або інциденти з мінами/ВЗВ, якщо місце події не можна точно визначити

б) Побічний доказ (ПНТ)

- Документація щодо мін/ВЗВ, достовірність якої було підтверджено під час попередніх

- операцій
- Візуальне виявлення мін/ВЗВ, частин мін/ВЗВ, осколків або воронок
- Вибухи під час пожеж або проходження тварин
- Попереджувальні знаки про міни, огорожі, другорядне обладнання (ящики, каністри) та ін., пов'язане з забрудненням
- Нещасні випадки або інциденти з мінами/ВЗВ, якщо місце події можна точно визначити

5.4. Асоціація різновидів небезпеки з районами

Там, де це можливо, небезпечні райони ПНР/ПНТ слід асоціювати з конкретними різновидами небезпеки на зразок протипіхотних мін, касетних боєприпасів, ВЗВ або з комбінованими різновидами небезпеки з тим, щоб забезпечити відображення звітністю природи забруднення, а також з тим, щоб пріоритетність рішень відображала ризик для зачеплених цією ситуацією людей. При наявності вагомих доказів, що підтверджують створення ПНР, але недостатніх доказів для визначення пов'язаного з ним типу забруднення, небезпека повинна документально фіксуватися як невідома.

5.5. Визначення меж небезпечних районів

Межі ПНТ мають асоціюватися з районами, де є прямий доказ присутності мін/ВЗВ або де є можливість обґрунтованої екстраполяції виявлених зон забруднення в світлі аналізу характеристик забруднення. Суміжні або сусідні зони, на яких є виключно побічні докази наявності мін/ВЗВ, і далі мають визначатися як ПНТ. У всіх випадках межі мають визначатися на підставі доказів і аналізу, щоб уникнути включення до них зайвих зон.

6. Методики збору інформації

Під час прийняття рішень щодо вивільнення земель слід застосовувати всі відповідні методики збору інформації. Принципи збору інформації за допомогою нетехнічного обстеження описуються в МСПМД (IMAS) 08.10. Принципи збору інформації шляхом технічного обстеження описуються в МСПМД (IMAS) 08.20. У стандарті МСПМД (IMAS) 05.10 наведено подальші деталі принципів та процесів зіставлення та аналізу інформації. У стандарті МСПМД (IMAS) 09.10 наведено деталі вимог до очистки/розмінування.

Процес вивільнення земель ґрунтується на достовірній і надійній інформації, яка має бути в основі процесу прийняття рішень. Інформація не буде вважатися надійною та корисною, якщо дані, на яких вона ґрунтувалася, не відповідають вимогам щодо якості. Все методики збору інформації мають включати в себе чіткі рекомендації щодо вимог якості для збору, документальної фіксації та складання звітності щодо даних та інформації.

7. Критерії вивільнення земель

Критерії, які слід задовольнити перед вивільненням землі, варіюються в залежності від місцевих обставин, але необхідний рівень впевненості в тому, що земля вільна від забруднення мінами/ВЗВ залишається незмінним, незалежно від того, оголошена чи ця земля виключеною, зменшеною або очищеною. Участь та згода всіх зацікавлених сторін є ключовим фактором для розробки прийнятних критеріїв. Зацікавлені сторони включають в себе НОПМД, організації з розмінування, землевласників і землекористувачів.

В цілому вважається, що критерії вивільнення земель задовольняються, якщо можна показати наступне:

- а) У районах, де не було знайдено докази, докладені зусилля могли б, за логікою речей, виявити докази забруднення, якби вони за фактом мали б місце; та/або
- б) У районах, де докази забруднення було знайдено, від докладених зусиль можна було б обґрунтовано очікувати виявлення та усунення всього такого забруднення (з певними обмеженнями).

У стандарті МСПМД (IMAS) 08.10 наведено рекомендації щодо розробки критеріїв виключення за допомогою нетехнічного обстеження. У стандарті МСПМД (IMAS) 08.20 наведено рекомендації щодо розробки критеріїв зменшення території за допомогою технічного обстеження. У стандарті МСПМД (IMAS) 09.10 наведено детальну інформацію про вимоги до очищення/розмінування.

8. Впевненість у визначених виключених, зменшених та очищених районах

8.1. Загальні положення

Перш ніж будь-який район можна буде визнати виключеним, зменшеним або очищеним, слід з досить високим ступенем впевненості встановити відсутність будь-якого доказу про наявність забруднення мінами/ВЗВ. Такої впевненості можна досягти лише після докладання всіх розумних зусиль для з'ясування наявності забруднення мінами/ВЗВ та після його усунення, якщо забруднення було виявлено.

8.2. Всі розумні зусилля

Термін «всі розумні зусилля» широко використовується в багатьох галузях і правових системах. Він означає обсяг зусиль, необхідних для досягнення бажаного рівня впевненості в продуктивності системи.

Майже всі зусилля, пов'язані з ідентифікацією небезпечної землі і подальші процеси її виключення, зменшення та очищення/розмінування пов'язані зі збором, обробкою і аналізом інформації з тим, щоб обґрунтувати рішення про місця знаходження мін/ВЗВ (та місця їх відсутності) та про те, де слід докласти подальші зусилля.

«Всі розумні зусилля» в протимінній діяльності означають зусилля, застосування яких слід обґрунтовано очікувати для досягнення бажаного рівня впевненості в тому, що виключена, зменшена і очищена земля вільна від забруднення мінами/ВЗВ в позначених межах. Зусилля вважається «обґрунтованим», коли є можливість продемонструвати на підставі здорового сенсу (або логіки), що від докладених зусиль можна очікувати виявлення доказів забруднення, якби воно було, та/або що від цих зусиль можна було б очікувати виявлення та знищення/усунення всіх видів забруднення, якби воно було.

«Всі розумні зусилля», спрямовані на виключення, зменшення або вивільнення землі після проведення очистки/розмінування районів, які раніше були під підозрою, дозволили одержати достатню, надійну інформацію для того, щоб зробити певні висновки про відсутність доказів забруднення мінами/ВЗВ. Для досягнення такого рівня може знадобитися цілий ряд заходів щодо проведення інформаційного аналізу, обстеження та розмінування. Стосовно досягнення впевненості у заходах протимінної діяльності, момент, коли буде нерозумним очікувати докладання додаткових зусиль для досягнення бажаного результату, має визначитися НОПМД.

Термін «Всі розумні зусилля», окрім усього іншого, може включати в себе:

- Визначення та оцінка всіх відповідних джерел інформації, включаючи жінок, дівчат, хлопців і чоловіків, а також історичний і аналітичний матеріал
- Встановлення і підтримка відповідної та ефективної системи управління інформацією
- Встановлення і підтримка відповідної та ефективної системи управління якістю
- Виконання відповідних практичних заходів, з використанням раціональних ресурсів та відповідних процедур, для того, щоб визначити, проаналізувати і відреагувати на докази забруднення
- Моніторинг процесу вивільнення земель і його удосконалення у світлі результатів моніторингу
- Моніторинг якості виключеної, зменшеної та очищеної землі і виконання дій щодо поліпшення даного процесу в світлі результатів подібного моніторингу
- Встановлення і підтримка відповідних та ефективних систем зв'язку з тим, щоб забезпечити розуміння, приймання процесу вивільнення земель та згоди з ним з боку зацікавлених сторін

Слід визначити такі моменти:

- а) Розумні рівні зусиль, необхідні для обстеження, збору, складання звітності та проведення аналізу доказів забруднення мінами/ВЗВ;
- б) Об'єктивні критерії для якісної та кількісної оцінки окремих параметрів обстеження для всіх типів інформації нетехнічного обстеження; а також
- в) Критерії для обсягу і надійності інформації, необхідної для того, щоб зробити висновки з обстеження

8.3. Управління якістю

Управління якістю під час вивільнення земель включає в себе застосування засобів забезпечення якості (ЗЯ)

та контролю якості (КЯ).

ЗЯ включає в себе акредитацію (МСПМД (IMAS) 07.30) і моніторинг (МСПМД (IMAS) 07.40) організацій, що займаються обстеженням та очищенням/розмінуванням безпосередньо до та під час вивільнення земель. ЗЯ повинна підтвердити, що організації, які займаються обстеженням та очищенням/розмінуванням, складаються з компетентного персоналу, який використовує відповідне обладнання, застосовує підтвержені і ефективні процедури, відповідно до узгоджених політик, а також мають ефективні внутрішні та зовнішні системи виявлення та виправлення недоліків процесу вивільнення земель або будь-яких продуктів цього процесу.

КЯ складається з перевірок та інспекцій для підтвердження того, що кінцева продукція процесу вивільнення земель відповідає конкретним вимогам. Така продукція, окрім усього іншого, може включати в себе землю, інформацію та звіти. Будь-які перевірки землі (виключеної, зменшеної або очищеної) та звіти повинні плануватися, визначатися і проводитися таким чином, щоб ефективно забезпечити значущі докази на підтримку впевненості в якості виключеної, зменшеної та очищеної землі. Офіційні інспекції після очищення/розмінування не завжди можуть бути необхідними або виправданими, але довгостроковий моніторинг виключеної, зменшеної та очищеної землі, підтримка впевненості в її якості, має бути складовою частиною загального процесу вивільнення земель.

Будь-яка система управління якістю вивільнення земель повинна включати в себе вимогу безперервного вдосконалення системи шляхом аналізу даних, пов'язаних з продуктивністю системи та з якістю виключеної, зменшеної та очищеної землі.

НОПМД зобов'язаний в національних стандартах або в іншому політичному документі встановити вимоги до організацій, які проводять обстеження та очищення/розмінування.

9. Документація

9.1. Загальні положення

Управління інформацією є ключовою частиною процесу вивільнення земель. Належні процедури управління, включаючи адекватні механізми прийняття рішень, документальну фіксацію, навчання, моніторинг та корекцію є невід'ємними вимогами до такого процесу. Документація надає докази того, що згадані процедури і системи впроваджувалися належним чином.

Якісна документація необхідна:

- a) як доказ для формування основи прийняття рішень про створення ПНР та ПНТ, а також для виключення, зменшення та передачі землі;
- b) як основу для внутрішнього і зовнішнього контролю якості та його доказу;
- c) якщо небезпеки в подальшому з'являються на виключеній, зменшеній або очищеній землі, це буде основою для будь-якого розслідування рішення про виключення, зменшення, або іншого вивільнення ПНР або ПНТ, а також для визначення відповідних заходів для виправлення цієї проблеми або її повторення; а також
- d) як істотного доказу тоді, коли постає питання відповідальності.

9.2. Мінімальні вимоги щодо збору даних/інформації

У той час як вплив забруднення мінами/ВЗВ на населення створює широкий спектр соціальних і економічних проблем, що знаходить відображення в важливих рішеннях щодо визначення пріоритетів, фізична природа забруднення мінами/ВЗВ по суті своїй є географічною. Вплив має географічний контекст, а зусилля, спрямовані на вивільнення земель, включають в себе географічну направленість ресурсів та засобів з метою вивільнення землі для продуктивного використання. З огляду на це важливо, щоб географічні аспекти проблеми, і відповідні заходи щодо її вирішення фіксувалися точно і послідовно.

На додаток до документальної фіксації меж ПНР та ПНТ, організаціям слід документувати:

- a) Що і де було виявлено

b) Що і де було зроблено

У випадку виявлення предметів, що становлять значну небезпеку (міни, касетні боєприпаси, конкретні різновиди ВЗВ), організаціям слід документально зафіксувати тип пристрою (якомога точніше), глибину пристрою, місцезнаходження пристрою (в географічному плані і по відношенню до інших пов'язаних пристроїв), а також стан пристрою.

Значні заходи на зразок очищення/розмінування, технічного обстеження та нетехнічного обстеження слід документально фіксувати стосовно їхніх районів/місцезнаходження. Ефективність засобів обстеження і очищення/розмінування від різних типів небезпеки повинна документально фіксуватися і аналізуватися.

Географічні дані/інформація мають збиратися з достатньою точністю, деталізацією і частотою для задоволення вимог до проведення конструктивного аналізу на підтримку процесу вивільнення земель і для задоволення вимог одержувачів звітів. Системи збору даних та управління інформацією мають розроблятися таким чином, щоб була можливість розбивати дані за видами заходів (нетехнічне обстеження, технічне обстеження і очистка/розмінування), а також за типом забруднення. Додаткові рекомендації містяться в МСПМД (IMAS) 05.10.

Стандартну сукупність символів для процесу вивільнення, яка репрезентує черговість земель та значення атрибутів заходів, наведено в Додатку «С». У Технічній записці 07.11/01-2016 наведено додатковий керівний матеріал щодо впровадження символів у продукти Географічної інформаційної системи (ГІС).

НОПМД має визначати вимоги до позиційної точності різних даних.

9.3. Звітність

Дані та інформація про забруднення мінами/ВЗВ, визначені райони, оперативну діяльність, продуктивність засобів і рішення, прийнятих під час процесів вивільнення земель мають надаватися всім відповідним реципієнтам у такий спосіб та у таких форматах, які вимагаються обґрунтованими вимогами таких реципієнтів.

Звітність вищого рівня, яка має відповідати міжнародним угодам або вимогам інших визнаних органів, має оформлятися у відповідності до будь-яких процедур, форматів та графіків, оголошеними цими органами.

Національний рівень звітності, такий як звітність перед НОПМД, системами управління інформацією, оперативними керівниками та іншими користувачами інформації, має оформлятися таким чином, щоб ці дані і інформація за якістю, послідовністю і відповідністю відповідали вимогам реципієнтів звіту. Формати, графіки та інші вимоги звітності на національному рівні повинні визначатися за допомогою НОПМД.

Системи звітності повинні передбачати можливість розбивки даних за видами діяльності (нетехнічне обстеження, технічне обстеження і очищення/розмінування), а також за типом забруднення.

10. Розробка національної політики та стандартів

10.1. Загальні положення

Національна політика і стандарти щодо вивільнення земель можуть бути сформульовані на базі конкретного законодавства або політичних документів, виданих відповідним національним органом. Національна політика і стандарти щодо вивільнення земель, особливо присвячені критеріям виключення і зменшення землі, мають складатися за допомогою консультацій з усіма зацікавленими сторонами.

10.2. Розробка національної політики щодо вивільнення земель

Політика визначає призначення та цілі організації, а також формулює правила, стандарти і принципи дій, які керують способами, якими організація прагне досягти цих цілей. Політика змінюється з часом з врахуванням стратегічної спрямованості та польового досвіду. У свою чергу, політика впливає на спосіб розробки планів, на спосіб мобілізації та застосування ресурсів. Національна політика щодо вивільнення земель повинна визначатися НОПМД і передбачати, як мінімум, наступне:

- a) огляд узгодженої термінології;
- b) визначення, яке описує процес того, як землю буде виключено, зменшено та очищено (тобто, за

допомогою нетехнічного обстеження, технічного обстеження та очищення/розмінування);

- c) опис узгоджених принципів процесу вивільнення земель;
- d) перелік узгоджених критеріїв виключення і зменшення;
- e) огляд концепції вивільнення земель і способи її застосування;
- f) напрямок розробки національних стандартів щодо вивільнення земель.

Політика має переглядатися через відповідні проміжки часу та оновлюватися в міру необхідності для забезпечення ефективності і надійності процесу вивільнення земель.

10.3. Розробка національних стандартів щодо вивільнення земель

Будь-який стандарт є встановленою нормою або вимогою. Він, як правило, є офіційним документом, що встановлює єдині технічні критерії, методи, процеси і практику. Рекомендації щодо нетехнічного обстеження наведено у МСПМД (IMAS) 08.10, а щодо технічного обстеження – в МСПМД (IMAS) 08.20.

НОПМД має розробити актуальні та ефективні Національні стандарти для вивільнення земель, засновані на цьому стандарті та пов'язаних ним стандартах, що відображають місцеві обставини і умови.

11. Ризик та відповідальність

Відповідальність відноситься до будь-якого виду правової відповідальності, обов'язку або зобов'язання, що їх може мати будь-яка країна, організація або фізична особа. Відповідальність стосовно несприятливої події, на зразок нещасного випадку або виявлення пропущеного виробу в районі, як правило, пов'язана з невиконанням узгодженої політики або процедури.

Добре документований, прозорий, заснований на доказах підхід до вивільнення земель, що демонструє застосування «всіх розумних зусиль» є головним механізмом вирішення питань щодо відповідальності, таким чином, щоб особи, які приймають рішення на всіх рівнях, могли б з певністю приймати дієві та актуальні рішення.

Залишковий ризик - це ризик, що залишається після застосування всіх розумних зусиль для виявлення, визначення, і усунення будь-якої наявності мін/ВЗВ та підозри на їх наявність за допомогою нетехнічного обстеження, технічного обстеження та/або очищення. Залишковий ризик зводиться до мінімуму, якщо процес вивільнення земель виконується компетентними організаціями, які дотримуються затверджених процедур та процесів. Залишковий ризик протягом часу можна визначити кількісно моніторингом виключених, зменшених та очищених районів з метою виявлення будь-яких інцидентів, нещасних випадків або доказів пропущених предметів. Результати подібного моніторингу слід використовувати для підтримки впевненості у системі вивільнення земель та для визначення областей, які потребують поліпшень.

Важливо, щоб НОПМД, від імені уряду, розробив би політику яка детально описує аспекти відповідальності, включаючи передачу відповідальності від організації протимінної діяльності до уряду або місцевої громади з дотриманням певних критеріїв. Тут слід застосовувати наступні принципи:

- a) Забруднення мінами/ВЗВ в першу чергу і, в кінцевому рахунку, є національною відповідальністю, і таким чином, держава (або відповідний національний орган) зобов'язана приймати на себе моральну та матеріальну відповідальність за постраждалих у всіх районах, вражених мінами та ВЗВ. Це включає в себе як відомі, так і невідомі райони, території, що пройшли очистку і передані національному органу або місцевому населенню, а також території, райони, які було оголошено виключеними або зменшеними внаслідок процесу вивільнення земель. Лише тоді, коли виконавче відомство безпосередньо та постійно несе відповідальність за вражений район, тільки в цьому випадку воно може вважатися відповідальним за заподіяння травм в цьому районі. Навіть в такому випадку достовірність подібних претензій слід доводити в кожному конкретному випадку.
- b) Під схваленою політикою вивільнення земель розуміється, що всі зацікавлені сторони погоджуються з визначенням «всіх розумних зусиль». Процес визначення і кількісного вираження цих зусиль під час розробки політики вивільнення земель допоможе запобігти суперечкам щодо матеріальної відповідальності.

- c) Якщо політику вивільнення земель було схвалено урядом, відповідне застосування принципів операторами і прийняття передачі національним органом вказує на те, що рівень ризику забруднення мінами/ВЗВ в даній зоні після проведення обстеження або очищення/розмінування вважається урядом задовільно низьким.
- d) Якщо наземні міни/ВЗВ було виявлено в районах, які раніше оголосили виключеними, зменшеними або очищеними, суперечки щодо відповідальності мають принципово вирішуватися на підставі того, наскільки якісно організації здійснювали процес вивільнення земель, який, як правило, фіксується в національних стандартах. Поява забруднення мінами/ВЗВ не означає автоматично, що така організація має нести відповідальність.
- e) Організація принципово не буде нести відповідальності у випадках пропущеного забруднення мінами/ВЗВ або за нещасні випадки, якщо розслідування покаже, що узгоджена політика вивільнення земель здійснювалася належним чином, і, таким чином, організація доклала всіх розумних зусиль для забезпечення безпеки території перед її виключенням, зменшенням та/або передачею після проведення очищення/розмінування. Додаткові рекомендації щодо проведення розслідувань наведено в стандарті МСПМД (IMAS) 10.60.
- f) Організація в принципі буде відповідальна за нещасні випадки, що мали місце внаслідок пропущеного забруднення мінами/ВЗВ, якщо розслідування покаже, що:
  - i) нещасний випадок було спричинено навмисною або злочинною неправомірною поведінкою, грубою недбалістю, зухвалим проступком або свідомою, кричущою байдужістю до прав або безпеки постраждалих осіб;
  - ii) організацію не було належним чином акредитовано, ліцензовано, сертифіковано або вповноважено на проведення дій, які спричинили прийняття помилкового рішення щодо вивільнення земель;
  - iii) організація навмисно порушує існуючі національну політику або стандарти;
  - iv) організація здійснила грубі процесуальні помилки або значно відхилилася від узгодженої концепції вивільнення земель.
- g) Відповідальність за роботу з предметами, виявленими після проведення вивільнення землі, має бути роз'яснено в національній політиці вивільнення земель.

12. Дії після вивільнення земель

Залишковий ризик може бути в значній мірі скорочено за допомогою моніторингу виключеної, зменшеної та очищеної землі, а також за допомогою відкриття доступу до джерел проведення обстеження та очищення/розмінування, якщо згодом буде виявлено міни/ВЗВ. Якщо забруднення мінами/ВЗВ було виявлено, негайні дії у відповідь із застосуванням відповідних коштів і прозорого процесу проведення розслідування послаблять втрату суспільної довіри до процесу вивільнення земель. НОПМД повинен надати чіткі інструкції щодо того, які дії слід вжити. Ці інструкції можуть включати наступне:

- a) Моніторинг виключеної, зменшеної та очищеної землі протягом обґрунтованого періоду часу, на підтвердження того, що місцеві громади використовують цю землю та що міни/ВЗВ не було виявлено;
- b) Розробка механізмів для забезпечення звітності та розслідування щодо виявленого забруднення мінами/ВЗВ на землі, яка раніше була оголошена виключеною, зменшеною або очищеною;
- c) Регулярний перегляд документації та процесу прийняття рішень з розробкою рекомендацій щодо вдосконалення процесу вивільнення земель;
- d) Забезпечення доступу до засобів проведення протимінної діяльності для усунення непередбаченого забруднення мінами/ВЗВ та проведення додаткового обстеження;
- e) Повторне віднесення раніше виключеної землі до ПНТ і оновлення відповідної бази даних при виявленні прямого доказу забруднення мінами/ВЗВ;

- f) Проведення розслідувань головних причин, що призвели до прийняття рішення про вивільнення такої землі і, якщо необхідно, корекція політики вивільнення земель; а також
- g) Впровадження обмежень та/або визначення запобіжних заходів, пов'язаних з землею для відображення залишкового ризику.

13. Відповідальність і обов'язки

13.1. Національний орган протимінної діяльності (НОПМД)

НОПМД зобов'язаний:

- a) розробляти, переглядати і підтримувати національну політику вивільнення земель і відповідні стандарти;
- b) акредитувати організації, здатні проводити нетехнічне обстеження, технічне обстеження та очищення/розмінування;
- c) готувати і оприлюднювати стандарти та керівні принципи стосовно вивільнення земель, включаючи наступні:
  - i) забезпечення якості та контролю якості, що мають застосовуватися до договорів і угод про нетехнічне обстеження, технічне обстеження та очищення/розмінування;
  - ii) документація стосовно вивільнення земель;
  - iii) вимоги до збору даних, включаючи точність різних видів даних позиціонування
- d) визначати рівні розумних зусиль для проведення розслідування про наявність або відсутність доказів небезпеки;
- e) визначати узгоджені критерії виключення/зменшення землі, якщо відсутні докази небезпеки вибуху після проведення нетехнічного обстеження та/або технічного обстеження;
- f) визначати питання матеріальної відповідальності, пов'язані з організаціями, які проводять обстеження і очищення/розмінування, за участю місцевої громади, а також з особами, які здійснюють обстеження і очищення/розмінування відповідно до національного законодавства;
- g) вести документацію і в міру необхідності відкривати доступ до інформації щодо зареєстрованого оперативного використання всіх засобів, застосовуваних під час процесу вивільнення земель (хто, що, де і коли);
- h) забезпечити впровадження та підтримання відповідних та ефективних систем управління інформацією для реєстрації та аналізу доказів, а також для підтримки систем планування, визначення пріоритетів та ведення звітності; а також
- i) забезпечити впровадження відповідних систем моніторингу виключеної, зменшеної та очищеної землі.

13.2. Організації з розмінування

Організація, яка проводить обстеження або очищення/розмінування, зобов'язана:

- a) отримати (від НОПМД, Центру з розмінування або від рівноцінного органу) акредитацію на проведення заходів щодо вивільнення земель;
- b) виконувати вимоги національних стандартів щодо обстеження та очищення/розмінування. За відсутності національних стандартів, організація зобов'язана застосовувати стандарти МСПМД (IMAS), або подібні стандарти, визначені в договорі або угоді таких організацій;
- c) збирати та надавати необхідну інформацію згідно з вимогами застосованих стандартів;

- d) там, де це можливо, проводити офіційну передачу об'єктів, включаючи всю супутню інформацію, організаціям, які проводять подальші заходи;
- e) вести і надавати документацію, визначену НОПМД, Центром з розмінування або еквівалентним органом;
- f) проводити детальні консультації з зачепленими даною проблематикою громадами, включаючи жінок, стосовно будь-яких рішень щодо виключення, зменшення або передачі очищеної землі.

За відсутності НОПМД або подібного органу, організація має взяти на себе додаткову відповідальність. Це включає в себе надання допомоги країні, до проводиться така діяльність, в організації НОПМД, Центру з розмінування або еквівалентного органу, в формуванні національних стандартів, присвячених процесу вивільнення земель шляхом нетехнічного обстеження, технічного обстеження та очищення/розмінування, включаючи забезпечення якості та контролю якості.

**Додаток «А»
(Нормативний)
(Посилання)**

Наступні нормативні документи містять положення, які шляхом посилання на них в даному тексті, складають положення цієї частини стандарту. Для датованих посилань наступні зміни або перегляд будь-якої з цих публікацій не застосовуються. Проте сторонам угод, заснованих на цій частині стандарту, рекомендується вивчити можливість застосування найостанніших видань нормативних документів, зазначених нижче. Для датованих посилань поширюється останнє видання нормативного документа. Члени ISO та IEC ведуть реєстри чинних в даний час стандартів ISO або EN:

- a) МСПМД (IMAS) 04.10 Терміни та визначення;
- b) МСПМД (IMAS) 07.30 Акредитація організацій з розмінування;
- c) МСПМД (IMAS) 07.40 Моніторинг організацій з розмінування;
- d) МСПМД (IMAS) 08.10 Нетехнічний обстеження;
- e) МСПМД (IMAS) 08.20 Технічне обстеження;
- f) МСПМД (IMAS) 09.10 Вимоги до очищення/розмінування;
- g) МСПМД (IMAS) 09.11 Очищення зони бойових дій;
- h) МСПМД (IMAS) 05.10 Управління інформацією з питань протимінної діяльності;
- i) МСПМД (IMAS) 08.30 Підготовка документація після очищення/розмінування;
- j) МСПМД (IMAS) 08.40 Маркування небезпек, пов'язаних з мінами та ВЗВ;
- k) МСПМД (IMAS) 09.20 Інспектування очищеної землі; та
- l) МСПМД (IMAS) 09.50 Механічні засоби розмінування

Інформативне посилання

- m) Технічна записка 07.11/01-2016 Сукупність символів, що стосується вивільнення землі

Слід використовувати саме останню версію/видання цих посилань. ЖМЦГР зберігає копії всіх посилань, які використовуються в цьому стандарті. Реєстр найостанніших версій/видань стандартів МСПМД (IMAS), рекомендацій і посилань ведеться ЖМЦГР, і отримати до них доступ можна на веб-сайті МСПМД (IMAS) (<http://www.mineactionstandards.org/>).

Національні органи протимінної діяльності, наймачі та інші зацікавлені органи і організації повинні отримати копії до початку проведення програм протимінної діяльності.

Додаток «В»
(Інформативний)
Відповідні міжнародні документи

Три міжнародні конвенції містять юридичні зобов'язання щодо обстеження та маркування районів, щодо яких відомо про наявність мін/ВЗВ, або щодо яких існує підозра про таку наявність, а також щодо видалення та знищення мін/ ВЗВ з цих районів.

Переглянутий Протокол II (ПП II) до **Конвенції про заборону або обмеження застосування деяких різновидів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невибіркову дію** (Конвенція про звичайну зброю) вимагає, щоб «було вжито всіх обґрунтованих заходів щодо захисту цивільного населення від впливу мін, мін-пасток та інших пристроїв».

Протокол V тієї ж самої конвенції вимагає, щоб держави-учасниці та сторони збройного конфлікту вживали заходи з очищення, видалення або знищення вибухонебезпечних залишків війни (Стаття 3), і фіксували, зберігали та передавали інформацію, пов'язану з використанням або залишенням вибухових речовин (Стаття 4). Вони також зобов'язані вживати усіх можливих заходів щодо захисту цивільного населення (Стаття 5), гуманітарних місій та організацій (Стаття 6).

Стаття 5 **Конвенції про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та про їхнє знищення** (Конвенція про заборону протипіхотних мін або Оттавська конвенція) вимагає, щоб кожна держава-учасниця «робила все можливе для виявлення всіх районів, що знаходяться в її юрисдикції або під її контролем, щодо яких є відомості або підозра про встановлені протипіхотні міни, та забезпечити якомога швидше, щоб всі протипіхотні міни в замінованих районах, що знаходяться в її юрисдикції або під її контролем, були позначені по периметру, контролювалися і захищалися огорожею або іншими засобами для виключення доступу до них цивільних осіб, до того часу, поки всі наявні там протипіхотні міни не будуть знищені». Від кожної держави-учасниці вимагається «знищити або забезпечити знищення всіх протипіхотних мін в замінованих районах в межах своєї юрисдикції або контролю». «Замінований район» означає «небезпечну ділянку внаслідок наявності або підозри на наявність мін».

Стаття 4 **Конвенції про касетні боєприпаси** вимагає, щоб кожна держава-учасниця проводила «обстеження, оцінку та реєстрацію загрози, що створюється залишками касетних боєприпасів, роблячи все можливе для виявлення всіх забруднених касетними боєприпасами районів, що знаходяться в її юрисдикції або під її контролем, ... [забезпечити позначення таких районів по периметру] контролювати та захищати огорожею або іншими засобами, для забезпечення виключення доступу цивільних осіб ... [а також] очистити такі райони від будь-яких залишків касетних боєприпасів, знайдених в забруднених касетними боєприпасами районах, та знищити їх». Ця Конвенція дає визначення зони забрудненої касетними боєприпасами як «район, щодо якого відомо про наявність залишків касетних боєприпасів або підозра про їх наявність».

У 2008 році, держави-учасниці **Конвенції про заборону протипіхотних мін**, «усвідомлюючи цінність використання державами-учасницями всього комплексу практичних методів для більш оперативного вивільнення, з високим ступенем впевненості, районів, щодо яких є підозра про наявність протипіхотних мін», погодилися заохочувати втілення в життя державами-учасницями рекомендацій, що містяться в документі під назвою *«Застосування всіх наявних методів для досягнення повного, ефективного, і раціонального втілення в життя Статті 5»*. Ці рекомендації такі:

- Держави-учасниці визнають, що існують три основні способи для оцінки та, відповідно, для отримання доступу, для вивільнення землі, яку раніше було визначено та про яку було повідомлено, як про частину замінованого району: нетехнічні засоби, технічне обстеження та очищення/розмінування.
- Для забезпечення раціонального, ефективного і безпечного вивільнення замінованих районів, державам-учасницям в процесі імплементації Статті 5 рекомендується розробити національні плани, до яких слід включити повний спектр наявних методів (на додаток до очищення) для вивільнення землі.
- Державам-учасницям рекомендується зробити всі необхідні кроки для ефективного управління інформацією про зміни в стані раніше замінованих зон, про які повідомлялося, та повідомити інші

держави-учасниці та відповідні громади, які перебувають в межах їхніх країн, про подібні зміни в статусі.

- Державам-учасникам, що готують заявки на подовження дії Статті 5, рекомендується включати до своїх заявок, відповідно до статті 5.4 (d), вказівки про те, як очищення/розмінування та інші методи вивільнення земель будуть застосовуватися для виконання зобов'язань протягом запитуваного періоду подовження.
- Державам-учасникам, які сприяють заходам протимінної діяльності, слід забезпечити, щоб підтримка, яку вони надають, полегшувала б застосування повного спектру дій для повторної оцінки та вивільнення замінованих районів.
- Оскільки багато держав запровадили національні політики та стандарти стосовно проведення очистки/розмінування і технічного обстеження на основі кращої міжнародної практики, їм також рекомендують дотримуватися подібної практики і застосовувати, де це доречно, подібну практику щодо нетехнічного вивільнення земель.
- Під час розробки національної політики або стандартів стосовно повторної оцінки землі та її вивільнення за допомогою нетехнічних засобів, державам-учасникам рекомендується враховувати наступні принципи: офіційний, правильно документований і зафіксований процес виявлення замінованих районів; чітко визначені та об'єктивні критерії повторної класифікації землі; високий ступінь участі общини та визнання процесів прийняття рішень: офіційний процес передачі землі перед вивільненням землі; механізм моніторингу після передачі; офіційна національна політика стосовно питань юридичної відповідальності; а також загальний звід термінології, використовуваної для опису процесу.
- Держави-учасниці визнають, що повторна оцінка землі та її вивільнення за допомогою нетехнічних засобів, що проводиться відповідно з високими стандартами якості національної політики і тими впровадженими ключовими принципами, підкресленими в даному документі, не є найкоротшим шляхом в здійсненні Статті 5.1, але є засобом більш оперативного вивільнення, з упевненістю щодо районів, які одного разу вже вважалися замінованими зонами.

Подібним чином, в 2011 році, держави-учасники **Конвенції про касетні боєприпаси**, «усвідомлюючи цінність використання державами-учасниками всього комплексу практичних методів для більш оперативного вивільнення, з високим ступенем впевненості, районів, щодо яких є підозра про наявність залишків касетних боєприпасів», погодилися заохочувати втілення в життя державами-учасниками рекомендацій, що містяться в документі назвою «Застосування всіх наявних методів для досягнення повного, ефективного, і раціонального втілення в життя Статті 4». Ці рекомендації такі:

- Держави-учасниці визнають, що для послаблення гуманітарного впливу касетних боєприпасів, повернення ураженої землі громадам для продуктивного використання, та для дієвого виконання своїх зобов'язань згідно зі Статтею 4 цієї Конвенції, слід задіяти всі наявні та ефективні заходи для виявлення і усунення забруднення залишками касетних боєприпасів.
- Держави-учасниці визнають, що існують три основні способи для оцінки та, відповідно, для отримання доступу, для вивільнення землі, яку раніше було визначено та про яку було повідомлено, як про частину району, забруднену залишками касетних боєприпасів: нетехнічні засоби, технічне обстеження та очищення/розмінування.
- З огляду на унікальні характеристики залишків касетних боєприпасів, ці заходи в більшості випадків будуть відрізнятися від заходів, вжитих для мін інших типів ВЗВ.
- Державам-учасникам рекомендується переглядати свій підхід до виявлення і подальшого вивільнення землі, забрудненої касетними боєприпасами, і, в міру необхідності підлаштовувати прийняту на озброєння методологію, враховуючи рекомендації, запропоновані в цьому документі, з тим, щоб визначити найбільш продуктивні системи для своїх конкретних ситуацій.
- Державам-учасникам рекомендується там, де вони ще цього не зробили, розробити Національні стандарти протимінних дій згідно з Міжнародними стандартами протимінних дій, в яких деталізувати методології вивільнення землі та технічні прийоми проведення дієвого обстеження та очищення/розмінування від залишків касетних боєприпасів.

Додаток «С» (Нормативний)

Система умовних позначень для процесу вивільнення землі

Процес вивільнення земель стосується географічних районів, де проводиться низка заходів з метою вивільнення небезпечних районів для продуктивного використання. Оскільки протимінна діяльність по суті має географічну природу, важливу роль в управлінні даними щодо вивільнення земель та їх аналізі відіграє Географічна інформаційна система (ГІС), яка також полегшує прийняття рішень на підставі доказів для планування, визначення пріоритетів, звітування та моніторингу. Слугуючи графічною мовою на мапах, інтуїтивно зрозумілі картографічні символи створюють можливість чіткого та стандартизованого відображення процесу вивільнення земель і з цієї точки зору є корисними для забезпечення системності, дієвості та безпеки в операціях обстеження та очищення/розмінування.¹

Система позначень для вивільнення земель враховує основні інформаційні вимоги процесу вивільнення земель, відображаючи першочергові райони та значення атрибутів діяльності. 12 точкових умовних та 8 багатокутних символів, які візуально відображають різні значення земель, та 13 точкових умовних знаків, які ілюструють значення протимінної діяльності, наведено в таблиці далі. В Технічній записці 07.11/01-2015 наведено детальний опис методів та проектні міркування щодо розробки системи умовних позначень, а також рекомендації щодо застосування наведених далі умовних позначень на продуктах ГІС.

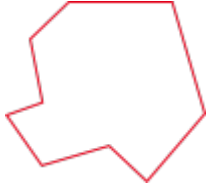

Нові символи для вивільнення земель можна завантажити у різних форматах, сумісних з ГІС (файли стилів та файли true font) для використання на різноманітних офісних застосуваннях та веб-застосуваннях на зразок IMSMA, ArcGIS Desktop, ArcGIS Online, Google Earth та інших. Адресу зображення в мережі точкових умовних знаків та детальний опис багатокутних символів можна знайти на IMSMA Wiki (<http://mwiki.gichd.org/IM/Symbology>)

Дозволяються варіації кольорових рішень символів з огляду на варіації значення кольорів в різних культурах.

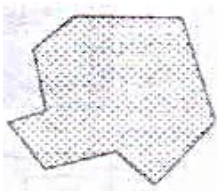

Елемент	Атрибут	Значення	Символ	Функція
Земля	Класифікація ²	ПНТ		Символ багатокутника вказує на положення ПНТ на великомасштабній мапі
				Точковий умовний знак вказує на положення ПНТ на великомасштабній мапі
				Символ багатокутника вказує на положення ПНР на великомасштабній мапі

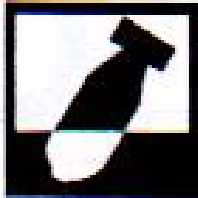

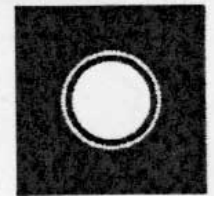

¹ Kostelnick, J.C., Dobson, J.E., Egbert, S.L., Dunbar, M.D. (2008) 'Cartographic Symbols for Humanitarian Demining. In *The Cartographic Journal*, Vol. 45, No.1, p. 19

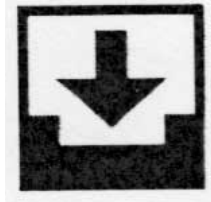

² Класифікація земель відображається у відповідності до кодування кольорами світлофора, яким користується більшість виконавців протимінної діяльності

		ПНР Точковий умовний знак вказує на положення ПНР на дрібномасштабній мапі
Земля	Статус ³	Відкрито Символ багатокутника вказує на положення відкритої небезпеки (ПНТ або ПНР) на великомасштабній мапі. Про таку небезпеку повідомили, але жодних заходів для її послаблення або очищення не вживали Точковий умовний знак вказує на положення відкритої небезпеки (ПНТ або ПНР) на дрібномасштабній мапі. Про таку небезпеку повідомили, але жодних заходів для її послаблення або очищення не вживали
		Ведуться роботи Символ багатокутника вказує на положення небезпеки (ПНТ або ПНР), де ведуться роботи, на великомасштабній мапі. Вживаються заходи щодо послаблення або очищення такої небезпеки Точковий умовний знак вказує на положення відкритої небезпеки (ПНТ або ПНР) на дрібномасштабній мапі. Вживаються заходи щодо послаблення або очищення такої небезпеки
		Закрито Символ багатокутника вказує на положення землі, яку було очищено/розміновано, на великомасштабній мапі. Точковий умовний знак вказує на положення землі, яку було очищено/розміновано, на дрібномасштабній мапі.

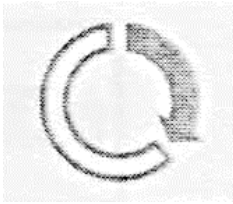
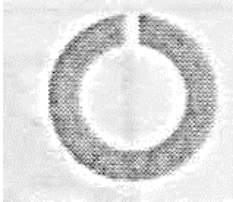

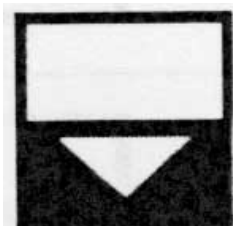

³ Значення статусу землі відображається у відповідності до кодування кольорами світлофора, яким користується більшість виконавців протимінної діяльності

Земля	Продукт вивільнення землі	Виключено Символ багатокутника вказує на положення землі, яку було виключено за допомогою нетехнічного обстеження на великомасштабній мапі. положення на дрібномасштабній мапі вивільненої землі. В такому масштабі не розрізняють виключену, зменшену та очищену землю
		Зменшена Символ багатокутника вказує на положення на великомасштабній мапі землі, яку було зменшено за допомогою нетехнічного обстеження. Див. вище
		Очищена Символ багатокутника вказує на положення на великомасштабній мапі землі, яку було очищено шляхом розмінування. Див. вище
		ППМ Точковий умовний знак символізує протипіхотну міну, вказуючи на місцевість, забруднену протипіхотними мінами

Земля	Тип забруднення	ПТМ		Точковий умовний знак символізує протитранспортну міну, вказуючи на місцевість, забруднену протитранспортними мінами
		БНВ		Точковий умовний знак символізує мінометну міну, що застрягла в ґрунті, вказуючи положення окремого БНВ або на небезпечний район, який містить більшу кількість БНВ.
		Касетні боєприпаси		Точковий умовний знак символізує зброю вибухового типу, яка викидає менші суббоєприпаси, вказуючи на небезпечний район, забруднений касетними боєприпасами
		ЗВБ		Точковий умовний знак символізує три мінометні міни, складені штабелем, вказуючи на місцезнаходження ЗВБ
		Інше/невідоме		Точковий умовний знак на ґрунті у вигляді квадрата зі знаком запитання; вказує на місцезнаходження небезпеки у вигляді забруднення невідомими вибуховими пристроями.
		Місце позбавлення від ВВП		Точковий умовний знак у вигляді білої плями на чорному тлі, який вказує місце позбавлення від вибухонебезпечних предметів.
		Нетехнічне обстеження		Точковий умовний знак символізує попітр з олівцем, вказуючи на місце проведення нетехнічного обстеження

Діяльність	Тип	Технічне обстеження		Точковий умовний знак символізує лінії на площі, вказуючи на місце проведення технічного обстеження.
		Очищення/розмінування		Точковий умовний знак символізує яму в ґрунті зі стрілкою, що вказує на неї, позначаючи місце очищення/розмінування
	Спосіб	Механічний		Точковий умовний знак символізує колесо машини для розмінування, що використовується на ґрунті, позначаючи місце розмінування механічними способами
		Ручний		Точковий умовний знак символізує сапера, який вишукує наземні міни щупами, позначаючи місце діяльності саперів
		Тварини		Точковий умовний знак символізує собаку та пацюка, позначаючи місце діяльності навчених тварин
		Запланована		Точковий умовний знак, який позначає місце запланованої діяльності

Діяльність	Статус ⁴	Поточна		Точковий умовний знак, який позначає місце поточної діяльності
		Завершена		Точковий умовний знак, який позначає місце завершеної діяльності
	Просторове розташування	На поверхні		Точковий умовний знак символізує трикутник, який вказує на місце розмінування мін на поверхні ґрунту
		Під поверхнею		Точковий умовний знак символізує трикутник, який вказує на місце розмінування мін під поверхнею ґрунту
	Тип пункту	Пункт доказу		Точковий умовний знак символізує лупу, позначаючи місце пунктів безпосередніх та побічних доказів

⁴ Значення статусу діяльності відображається у відповідності до кодування кольорами світлофора, яким користується більшість виконавців протимінної діяльності

Реєстр поправок

Внесення поправок до МСПМД

Серія стандартів МСПМД (IMAS) підлягає офіційному перегляду на трирічній основі, проте це не виключає внесення поправок в межах цих трирічних періодів з причин операційної безпеки й ефективності або ж для редакційних цілей.

При внесенні поправок до цього МСПМД (IMAS) їм надається номер, вказується дата та наводиться загальна інформація про відповідну поправку (див. таблицю нижче). Поправка також буде вказана на титульній сторінці МСПМД (IMAS) шляхом її зазначення під датою видання і фразою «містить поправку номер(-и) і тощо».

Після завершення офіційного перегляду кожного МСПМД (IMAS) можуть випускатися нові видання. Поправки аж до самої дати нового видання будуть внесені до нового видання і таблиця реєстру поправок буде очищена. Після цього реєстрація поправок почнеться знову до того часу, поки не буде проведено новий перегляд.

Версіями МСПМД (IMAS) з найпізнішими поправками є версії, розміщені на веб-сайті МСПМД (IMAS) за адресою www.mineactionstandards.org.

Номер	Дата	Інформація про поправку
1	1 березня 2010 року	Оновлено адресу ЮНМАС. Оновлено визначення НОПМД. Включено примітку в пункті 3 про те, що ВЗВ включають в себе суббоекприпаси, що не вибухнули Незначні зміни для забезпечення гендерних питань. Видалення Додатка «В» з серії стандартів МСПМД (IMAS), і перейменування Додатка «С» на «В»
2	1 березня 2013 року	Переглянуто визначення впливу від розробки Міжнародних технічних норм для боєприпасів (МТНБ) IATG (серпень 2012). Оновлено вступ. Включення нових визначень для НТО, ТО, виключеної території, зменшеної території та очищеної території. Включення терміну «зменшити/зменшення» в усьому тексті документа. Загальне редагування всього тексту. Зміна нумерації МСПМД (IMAS) 07.11. Оновлено нормативні посилання в додатку «А».
3	15 лютого 2016 року	Включення Додатка «С» (Нормативного) «Система умовних позначень для процесу вивільнення землі Включення посилання на Додаток «С» та Технічні записку 07.11/01 в Розділі 9.2